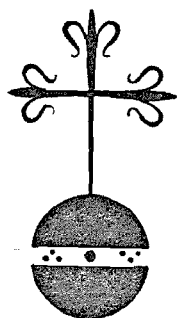

E R B O V N Í

K N Í Ž K A

n a r o k 1 9 3 5

V Y D A L Ř Á D V P R A Z E

PŘEDMLUVA

Námítky proti starobylým a slavným věcem jsou zpravidla vždy stejné. Obecné námítky opírají se o ne zcela jasný význam slova přežitost, námítky vážné a vědecké stojí na teorii o ztrátě funkce. Ale věci souvisí ještě jinak a tajemněji.

Hlasatelé ztracených časů jsou lidé spíše sentimentální než zlí. Občas navštěvují musea a vzrušují se tesklivými city při pohledu na starý popravní meč; doma ovšem a na čajích rozhodně zastávají hygienu porážecí židle.

Starý popravní meč ztratil svou funkci, ztratil ji kat a ztratila ji starobylá spravedlnost. V moderní válce není už meče. Ztratila svou funkci šavle, prapor pluku, vojna i válka. A tak také ztratil funkci štít a přilba, se štítem znak a se znakem čest.

Všechno je ve psí, není už obřadů. Neboť obřady jsou vždy znamením neviditelné slávy: liturgie je znamením slávy Boží, vojenská přísaha a vojenské obřady jsou znamením slávy vojenské. Znak odráží slávu cti a neporušeného jména. Svět si horlivě ždá dobra těch svrchovaností, ale není jich. Není spravedlnosti bez stínání, náboženství bez liturgie, války bez dělostřelby. Není cti bez viditelného znamení erbu.

Viditelné znamení od neviditelné příčiny nelze odloučiti. Proklíná-li důstojník svou přežilou šavli, zapomněl, že čepelí té zbraně lze roztít utrhačnou tvář po délce i po šířce, tak jako za starých dob, a že táž šavle, třeba už zarezivěla do pochvy, jest obřadným znamením moci válečné. Jestliže voják nestojí s hrůzou a ztrnulý před svým plukovním praporem, není už válka, ale nastal čas rabování.

Celý svět se poroučí, jestliže válka je bez praporů ponechána sama sobě, náboženství bez mší, spravedlnost bez poprav, pohádky bez ježibab, krása bez svobodných umění a čest bez znaku.

Bez královské francouzské lilie bylo by vendejské povstání jen znamením k popravám.

Země česká byla by už dávno rozdělena a rozchváčena, kdyby stříbrný lev neubránil její celistvosti až do dneška.

Nad papežský znak sám svatý Petr položil své klíče Království.

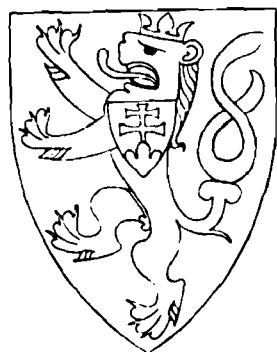
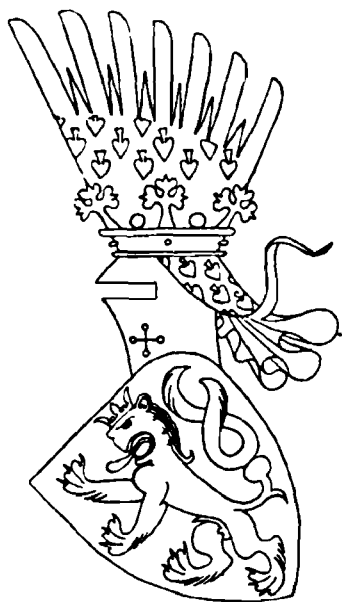
Znaky bdí nad starobylostí. Doprovázejí odvěký Řád, připraveny k obraně i k útoku. Jsou víc než pouhý symbol; nesou-li znamení země, jsou zemí, nesou-li znamení osob, jsou víc nežli jméno, nesou-li znamení úřadu, jsou víc než tituly. Znaky panují nad námi, ale to panování může být strašné, nepoznáme-li zákony, podle kterých jsou podrobeny Řádu.

ČESKÝ ZNAK ZEMSKÝ A KRÁLOVSKÝ

K a r e l S c h w a r z e n b e r g

Od pradávna je českým znakem orlice svato-
václavská. O jejím vlastním významu tradují
se sice až do dneška výmysly, ale nějaký význam
tak zvláštní znamení zajisté má; kdežto v sou-
kromé heraldice fantasmie středověku neznala
mezí, znaky panovnické nevznikaly čirou ná-
hodou. Jest ovšem mým názorem, opřeným
o *poměrně velmi spolehlivého Dalimila, že
rytířským formám české heraldiky předcházela
nějaká domácí znamení, patrně na korouhvích
mocných rodů umístěná.

Nejsem ovšem tak nerozvážný, abych snad bral
Zeyerův „Vyšehrad“ za historické dílo; ale
přece myslím, že básník se příliš nemýlil, když
„knížeti“ (knězi) pohanských Čechů připisoval
sakrální postavení. K takovému postavení by se
jeho znamení zajisté odnášelo. Přikročme však
k historii. Víme, že lev, přijatý na štít Přemyslem
II., byl znamením povýtce královským, za které
byl také označen svou korunou. Orlice pak, ač
darovaná biskupství tridentskému jako znamení

uprázdněné, nepřestala býti jakožto znamení svatováclavské zname-
ním zemským, a tak ještě na stavbách Karla IV. se pyšní vedle lva. Když zřízení českoslo-
venské republiky přivo-
dilo nutnost vedle zem-
ského znaku českého míti také znak celostát-
ní, byloby ponášemsou-
du bývalo ideálním řeše-
ním uplatniti starý stav
věcí: ustanoviti orlici
znakem zemským a lva
znakem státním, kterým
jakožto znak královský
vždy byl. Neboť králov-
ské důstojenství bylo
první z těch starobylých
českých institucí, které,
podle významu Čech
jako země hlavní, byly
zároveň celostátní – ko-
runní. Dlužno souhla-
siti s názorem, že klenot
znaku království české-
ho, orličí (jinak supí)

křídla, posypaná zlatými lipovými lístky, souvisí se znakem orlice. (Lístky bývají zvány i srdečky, což je lhostejno; fakt je, že byly ve skutečnosti upevněny na stopkách a tak také byly kresleny. Přikryvadla jsou ovšem v barvách klenotu, černá zlatá; avšak černá strana je posypána lístky stejně jako klenot. Toto je zajímavé proto, že podobně ozdobená přikryvadla známe jen na západě (na př. hranostajová u anglického klenotu), kdežto ve střední Evropě bývají jednoduše zbarvená. Tak se ovšem snáze malují; a proto se rozšířil později zvyk malovati česká přikryvadla červeno-bílá, tedy (nesprávně) v barvách štítu. A jakýsi kancelářský heraldik renesance byl dokonce tak pohoršen barevným rozparem klenotu a štítu, že maloval lístky stříbrné na červených křídlech.

Mezitím však klenot dostal korunu, a to nikoli obyčejnou, heroltskou, nýbrž říšskou. Český

král Karel se totiž stal římským císařem. A jako historie římského znaku je plná komplikací, tak také nebylo ani středověkým heraldikům jasno, jaký vlastně klenot tomuto znaku přísluší. Je sice řadou dokladů od Balduinea až po augšburskou helmu Karla V. prokázáno, že kde rytíř vystupoval s klenotem, tam zdobila císařovu helmu koruna. Ale heraldikové jednak jako v Manesseově kódexu orla štítu opakovali na helmě, jednak na císařský štít kladli rodovou helmu císařovu. Tak se tedy stal český klenot zároveň císařským. A v této dvojí funkci jej vidíme na mostecké věži, ovšem logicky ozdobený říšskou korunou. To je koruna Karla Velkého nebo koruna krále římského, s jedním obloukem a křížem před ním. A tato koruna byla považována za součást českého klenotu i potom, jako v *Armorial de Gelre*. Ovšem později zase kříž zmizel a zůstala pak obyčejná koruna. Zato pozdní heraldika zavedla distinkci pro královskou helmu – zlaté zbarvení. Tato pozdní doba se dokonce zmohla na počítání lístků klenotu – zřejmý nesmysl. Ale čím dále tím častěji byla na štít stavěna místo helmy koruna. Byl jí ovšem dáván tvar libovolný – zvláště Fridrich Falcký užíval koruny tvaru obecné „královské“. Koruna svatováclavská byla přesněji zpodobována, když se stalo nutným ji odlišiti ve složitém znaku domu

habsburského. Na prsou císařského orla byla totiž uherská břevna čtvrcena s českým lvem; a je zajímavé, že – patrně následkem mocenských poměrů – byla českému lvu někdy i dávána přednost. Jindy v Čechách dáván orlu na prsa samotný lev; a v době barokové český znak i na orlových prsou vždy přikrýván svatováclavskou korunou.

Snaha barokní heraldiky po okázalosti zachvátila i českého lva; nejen na ornamentálních sochách jako v Pardubicích a Mladé Boleslavi dávány lvu do tlap odznaky moci – žezlo, jablko a meč – nýbrž i ve znaku lev byl takto ozdobován (Karlovy Vary, Hradčany) – patrně podle vzoru říšského orla. Na štěstí se tato komplikace neujala. Tím spíše zůstal pouhou teorií nápad německých systematiků, kteří podle vzoru

ostatních kurfiřtů chtěli odznak hodnosti — číši — dátí lvu na hrud'. Zato byly znaky jednotlivých zemí srovnány do jediného štítu, kdežto na dřívějších pečetích a stejně na zemských korouhvích byly prostě vedle sebe řaděny. Zprvu byly tříděny takto: ve středním štítu rodový znak králův (Rakousko), 1. Čechy, 2. Morava, 3. Slezsko, 4. rozděleno na délku, obě Lužice. Při tom je zajímavé, že jen dědiční králové (Lucemburkové, Jagajlovci, dům Rakouský) spojovali své rodové znaky s českým lvem, kdežto Jiří Poděbradský toho nečinil. Zato však užíval znaku lucemburského.

Pak na prsou rakouského orla srovnány české znaky: ve srdečním štítu Čechy, nahoře Morava a Slezsko, dole obojí Lužice a mezi nimi Těšín. Na štít stavěna pravidlem koruna, ale někdy také z ní vycházel hranostajový plášť, na nějž byl kladen štít. Toto dlužno považovati za konečnou formu českého znaku za starého režimu. Neboť způsob srovnání štítů Čech, Moravy a Slezska prostě vedle sebe byl přece dokonale neheraldický; tím méně bylo heraldicky správné, když místo koruny vstaven nahoře štít Slovenska. Zato znaky republiky dlužno označiti jako poměrně zdařilé. Ve středním znaku ovšem byly právem vytýkány odvrácené hlavy orlic. Zato malý znak — bylo-li nutno spojití znak český se slovenským — je

vyřešen nejlépe. Neboť rozčtvrcení by bylo postavilo slovenský znak českému na roveň a každé jiné rozdělení je nemotorné; kdežto srdeční štít je u lva ovšem řídký – neboť způsob kresby lva jej dosti ztěžuje – ale přece se ve středověku objevuje. Nejméně zdařilý je

velký znak. Štít sice je dobře složen — až na zbytečně a bezdůvodně rozpolcený nový znak Podkarpatské Rusi, kteréžto rozpolcení má snad nikoliv heraldickou, ale spíše politickou příčinu. — (Proč však byli lvové zbarveni zlatě?) Jestliže strážcové štítu měli být vzati z českého znaku, proč jim nebyla ponechána stříbrná barva a proč se z nich stali zlatí lvi, štítonoši nejobyčejnější? Druhou vadou velkého znaku je jeho přílišná šířka, zaviněná prázdnotou nad štítem. Tuto prázdnotu bylo lze zcela dobře odstraniti bez obav tím, že by se na štít vstavily buď klenoty jednotlivých zemí, nebo alespoň klenot český.

Kdyby řád Bílého lva byl přiměřeně upraven, mohl by velice přispěti k ozdobě znaku; dnes ovšem jeho příliš složitý tvar tomu neodpovídá. Dalším problémem státní symboliky je ovšem otázka praporu, jehož dnešní tvar se mi zdá historicky úplně neodůvodněný — ale do této otázky se zde pouštěti nelze. Rozhodně ale dlužno trvati na tom, že mají-li státní symboly býti dokonalé — a o tom vzhledem k jejich významu přece nemůže býti pochybováno — pak pro jejich úpravu a také pro jejich skutečné zpodobování musí býti směrodatna věda o takových symbolech — heraldika. Jen umělec a řemeslník, znalý dobrých vzorů a nadaný vkusem, je oprávněn kresliti znak. Neboť znak je

znamením cti, znamením boje, znamením tradice, znamením práva; proto musí býti nakreslen jasně a silně, aby nebyl obchodní značkou nebo byrokratickou formou, nýbrž věcí slavnou a bojovnou, osobitou a nesmlouvavou.

Bohumír z Bouillonu:

DIEU LE VOLT!

Králové Francie:

MONT JOIE SAINT DENIS!

HESLA

Jan Lucemburský, král český:

ICH DIEN

Rod Schwarzenberský:

NIHIL NISI RECTUM

Páni z Kolowrat:

VĚRNĚ A STÁLE

Královská kapitula vyšehradská:

SOLI DEO GLORIA

Rod z Lobkowitz:

POPEL JSEM, POPEL BUDU

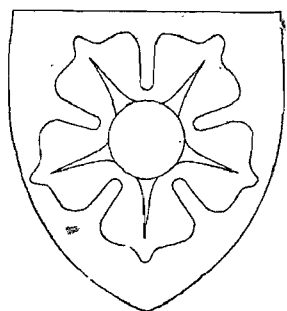
Kryštof Janovský z Janovic:

PÁN BŮH A ČEST

MŮJ KLENOT JEST

RŮŽE

František Navrátil

Poslední archivář rožmberský, Václav Březan,¹⁾ sepsal na konci léta 1609 v Třeboni „Rosenberské kroniky krátký a summovní výtah“.²⁾ V něm začíná mylnou tradicí, že předek rodu rožmberského nejprvnější, kterýž do krajiny české ze Vlach přišel, byl kníže Ursinus, jménem Vítek, jehož potomci podle něho se nazývali Vítkovci. Tato pošetilá myšlenka o příbuzenství Rožmberků s vlašskými Orsini opírající se v 15. a 16. století o výmysly a falsa, je dávno již vyvrácena. Zato však druhá heraldická pověst, kterou nám zaznamenal Březan ve svém summovním výtahu, obsahuje historické jádro. Vypravuje v ní o rozrodu Vítkovců,³⁾ kteří náleželi k nejznamenitějším, byť i ne nejstarším rodům co do vystoupení dějinného, toto:

„Po několika pak věcích (po příchodu Vítka – knížete Ursina z Vlach do Čech), když netoli

ko hornatiny v těchto stranách okolo Krumlova, ale i kraj ten při řece Vltavě od rodu toho osazen byl, a ten ač rozšířil se, však potom zase sešel: takže jiný pan Vítek, rod svůj chtěv dlouhověčně v svornosti zachovati, pateru růží mezi pět synů svých, čtyřem řádně z manželského lůže posílám, nejstaršímu Jindřichovi zlatou v modrém poli, po něm druhému Vilémovi bílou v červeném poli, třetímu Šmilovi modrou v zlatém poli a čtvrtého Voka jménem při růži přirozené červené v bílém poli zanechav (z nichž pátý Sezima, byv z neoddávané, černou růží obdržel) rozdělil; a podle štítův těch rozdílných růží též panství rozdílná, prvnímu Novodomské neb Hradecké, druhému Landštejnské a Třeboňské, třetímu Strážské a Bystřické, čtvrtému Rožmberské a Krumlovské, pátému Ouštěcké, připadla a tudy paterý rod panův s růžemi rozdílnými původ svůj vzal, totiž panův z Rosenbeka, z Hradce, z Landštejna, z Stráže a Ouštěckých. Z nich jeden každý svá starodávná sídla a panství jměl; avšak při samých páních z Rosenberka, jakožto principálích největší podstata a zřízenost domu, kteréž druzí neměli, zůstala.“⁴⁾

Pověst v podstatě své vystihuje rozdělení rodových statků, jakož i záměnu barev pětিলистých růží a štítů společného původně znaku, jenom že jména synů Vítkových, jichž počet možno

stanoviti s největší pravděpodobností na čtyři, jsou zaměněna za jména pánů z doby pozdější.⁵⁾ Historické zprávy o Vítkově, v němž lze spatřovati zakladatele velikého jmění rodového a který rodovým zbožím nedílně vládl, pocházejí z let 1169—1194; ve skutečnosti jmenoval se jeden z jeho synů Jindřich a ostatní tři vesměs Vítkové. Z těchto Vítků první, zvaný z Prčic, je předkem linie rožmberské, erbu červené růže v bílém poli; psával se také „de Plankinberg“, jak lze čísti na jeho pečeti z r. 1220, která po pečeti Děpolticů patří mezi nejstarší pečeti české šlechty vůbec. Je chována ve schwarzenberském archivu v Orlíku na listině, podle níž prodal Vítek ves Kojetín klásteru milevskému a prvá nese znamení růže.⁶⁾ Na oválné visuté pečeti zobrazena jest postava Vítkova, jak má v pravé ruce prapor s růží nad hlavou vlevo se nesoucí a v levé ruce drží štít se znamením růže. Stylovaný květ plané růže je erbovním znamením celého rodu; zobrazován bývá v pohledu zepředu o pěti srdcovitých listech s okrajem dovnitř ohnutým, s vyčnívajícími kališními lístky a uprostřed pravidelně se zlatým semeníkem. Jen zřídka se vyskytují růže plné, mající okvětní lístky složené ve dvou neb více vrstvách.⁷⁾

Syn Vítkův stejného jména je r. 1243 v držení nově založeného hradu Příběnic a r. 1250 při-

pomíná se jeho bratr Vok, vlivný rádce a oddaný služebník krále Přemysla, jenž podle hradu v letech 1240—1250 nad Vltavou vystavěného psal se z Rožmberka. Panství Vokovo se v jižních Čechách neobyčejně rozšířilo, takže roku 1259 mohl přikročiti k založení bohatého kláštera svého rodu ve Vyšším Brodě. Užíval pečeti (1257 atd.), na níž byl prostý štít s růží. Zemřel r. 1262 zanechav syny Vítka a Jindřicha, nejvyššího purkrabí pražského († 1310). Tento měl pečeť jezdeckou podle vzoru rodiny panovnícké; jezdec třímá v pravé ruce vytasený meč, v levé ruce štít s růží a hlava jeho je kryta přilbou, jež má jako klenot dvě růže. Z potomků Jindřichových užívali podobných pečeti Petr (1318), Petr (1347 až 1364), Oldřich (1437 až 1450), Petr (1502 až 1520) a Vilém (1556).

Pečeť tohoto druhu byla nazývána pečeti větší a vedle ní užívali páni z Rožmberka pečeti menší. Tak u Petra z Rožmberka se vyskytuje pečeť (1356 až 1384), mající prostou růži, v níž jest v podobě větší růže umístěno pět velkých písmen. M. Jošt měl na pečeti štít s přilbicí (1366), obě ozdobené jednoduchou pětilistou růží, a podobně pečetil i Jindřich z Rožmberka (1383 až 1405). Odchytky nejsou časté: Jan má na pečeti štít čtvercový, v prvním a čtvrtém poli má jakési ploty, v druhém a třetím růži (1357 až 1389); též Jošt, jsa převorem řádu sv. Jana, užíval

čtvrceného štítu, v jehož druhém a třetím poli byla růže, v prvním heroltský a ve čtvrtém maltský kříž († 1467).⁸⁾

Rozhojněného znaku užívali teprve poslední dva členové rodu, Vilém († 1592) a Petr Vok († 1611), změnivše jej beze všeho královského dovolení. Pan Vilém z Rožmberka sveden jsa mylnou tradicí o vlašském původu svého rodu, dal rozdělit štít červeným břevnem, v horní polovici dal umístiti původní znak, červenou růži v stříbrném poli, a v dolní pak tři červené kosmé pruhy, rovněž ve stříbrném poli. Nad korunovanou přílbou vznášela se růže a celý erb drželi dva medvědi.⁹⁾

Prvotní erb rožmberský byl po vymření rodu přejat na štít švamberský, majestátem císař. Matyáše z r. 1614¹⁰⁾ spolu s ostatním dědictvím. Praví se v něm, „že jest toho na onen čas dobré paměti též věrný náš milý vysoce urozený Petr Vok z Rožmberka a poslední vladař domu Rozmberského pro budoucí paměť rodu svého žádostiv byl“. Měl dědic statků a erbu pan Jan Jiří ze Švamberka i jeho budoucí potomkové užívatí nově rozšířeného znaku na časy budoucí a věčné při všech hrdinských činech, na korouhvích a praporcích, pečetích, sekrytech a hrobových kamenech i na jiných náležitých a poctivých místech.

Avšak ve švamberském erbu neskvěla se červe-

ná růže déle nežli půl století, a dnes jen ze starobylých fortifikací, z kostelů a ze znaků bývalých poddanských měst¹¹⁾ hlásá slávu a oživuje paměť mocného a slavného rodu rožmberského.

POZNÁMKY

¹⁾ Přehled života a činnosti Březanovy nejnověji podal Dr. A. Markus v „Památníku Václava Březana“, Žatec, 1931, nákl. čes. musea, str. 30.

²⁾ Vydal Fr. Palacký v ČČM 1828, II. díl., svaz. 4., str. 39 až 88.

³⁾ Nejnověji sestavil přehled literatury o Vítkovcích i s kritickým oceněním Václav Novotný, České dějiny I., 4., str. 427.

⁴⁾ Obraz znázorňující rozdělování růží mezi pět synů Vítkových jest na chodbě rožmberské v zámku v Jindř. Hradci.

⁵⁾ R. Cikhart, Původ a rozrod Vítkovcův, Jihočes. sborník historický IV., str. 84 až 88.

⁶⁾ Faksimile listiny s pečeti přináší Sperl, M. V. G. D. B., roč. 38, str. 394; de Plankinberg zavdalo mu podnět ke tvrzení, že Vítkovci byli původu bavorského. Kresba pečeti u Sedláčka, Hrady III., str. 49, ostatní rožmberské pečeti tamže na zvláštní tabuli.

⁷⁾ Heraldicky jest tvar pětilisté růže ustálen, takže při blasonování nehlásí se nikdy počet listů. Výjimky jsou vesměs z doby pozdější.

⁸⁾ Sedláček August, Českomoravská heraldika II, str. 8.

⁹⁾ Takovýto znak z terrakoty je umístěn na zevní zámecké bráně v Třeboni.

¹⁰⁾ Orig. perg. se znakem, jenž „vtipem a uměním mistrů ství malérského“ je uprostřed majestátu vymalován a barvami hojněji vysvětlen, nachází se ve schwarzenberském archivu v Třeboni. Fam. Schwanb. 24, Nro 1. Reprodukce Soupis památek okresu třeboňského, str. 89.

¹¹⁾ Růži pětilistou ve znaku má 44 českých měst a městeček.

Staré heslo města Prahy:

PRAGA CAPUT REGNI

Nové heslo města Prahy:

PRAHA MATKA MĚST

Jan Lohel, arcibiskup pražský:

SUSCITANS DE TERRA INOPEM

DE STERCORE ERIGENS PAUPEREM

František Kordač, arcibiskup pražský:

SERVIRE DEO REGNARE EST

ZNAK MALTSKÝCH RYTÍŘŮ

(rytířů sv. Jana Jerusalemského,
Johanitů)

Bohumír Lifka

Znak řádu Maltských rytířů je stříbrný břevnový kříž v červeném poli. Dlužno jej lišiti od řádového odznaku, jímž je osmihrotý bílý kříž, podle určení buď na podkladě červeném nebo černém, jehož užívání v přítomné době převládá. Zakladatel řádu Raymund du Puy (1125–1158) ustanovil pro bratry jako řádové roucho černý plášť s bílým lněným křížem na levé straně prsou. Když byl řád po vzoru templářů změněn v rytířský, změněn byl i jednoduchý kříž v osmihrotý na znamení osmi rytířských ctností (blahoslavenství). Roucho toto bylo schváleno papežem Honoriem II. (1124 až 1130). Papež Alexander IV. stanovil roku 1259 pro rytíře johanitské pro čas boje povinnost, nositi přes pancíř červenou dalmatiku s bílým břevnovým křížem přes celá prsa. Na standardu dal řádu znamení rovnající se řádovému znaku a společné v tvaru všem křížákům:

stříbrný břevnový kříž v červeném poli. Další věky řádových dějin obměňují oba základní tvary znaku a odznaku jen nepatrně: u znaku mění se v různých historických slozích období tvar štítu a jako hlavní změna přistupuje nad štít koruna na znamení suverenity řádu,

u odznaku mění se distinkce a dekorace podle stupňů rytířských hodností. Kodifikace základních pravidel je v statutech velmistra Frà Emanuela knížete Rohana z roku 1776, dodnes platných (Codice del sacro militare ordine Gerosolimitano, Malta 1782, s. 483; Compendio del Codice . . . , Malta 1873, s. 1.: Stat. II. Regol. e Stat. XXXIX. e XLI. Ricev., Stat. XLVI. Ricev, Stat. XL. Ricev., Stat. XXXVIII. Ricev.).

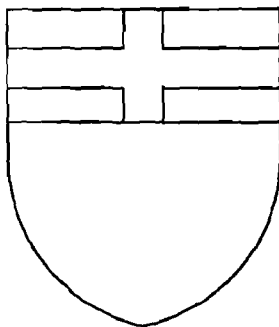
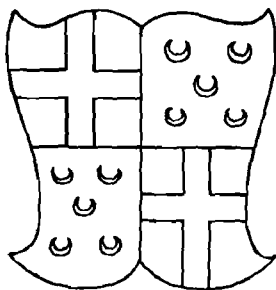
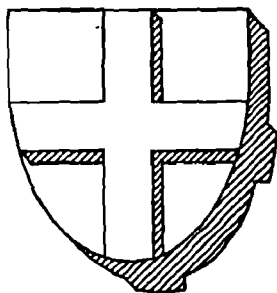
Příklady poskytují v hojnosti staré pečeti a mince velmistrů na Rhodu a na Maltě i památky architektonické a výzdobné.

V bojovém odznaku rytířů řádu sv. Jana na prsou je malován na př. Albert Aringhieri (XV. stol.) na Pinturicchiově fresce v katedrále v Sieně (foto Alinari, Firenze).

Maltský řád dává svým členům právo vložit do svého rodového znaku také znak řádový. U rytířů podle práva (cavalieri di giustizia) býval kladen na červeném nebo černém poli do 1. a 4. pole čtvrceného štítu, 2. a 3. pole bylo vyhrazeno znaku rodovému. Tato úprava je rezervována nyní pouze velmistrům. Byli štít již čtvrcen, dával se kříž na srdcový štítek položený navrch čtvrceného rodového štítu, což je dodnes úprava, platná pro ostatní rytíře vyjma velmistra.

Byli i takový štítek již částí původního znaku,

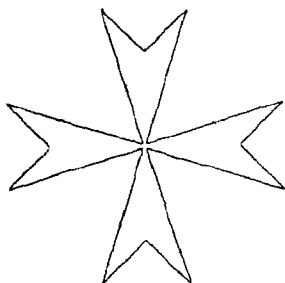
byl umístován řádový kříž do prostoru, utvořeného mezi 1. a 2. polem. Rytíři čestní (cavalieri di devozione) nosí odznak řádu zavěšený dole podšitím, komentátoři řádu kladou svůj znakový štít na velký řádový odznak, takže jsou viditelný jen hrotní části křížových polí. U rytířů všech stupňů je základní tvar odznaku osmihrutý, oboustranně bíle smaltovaný plochý zlatý kříž s úzkou zlatou obrubou. V každém ze 4 úhlů kříže je u českého velkopřevorství vložen zlatý dvouhlavý orel, u ostatních velkopřevorství heraldické zlaté lilie. Na obou hrotech horního křížového pole spočívá zlatá oblouková koruna francouzského královského tvaru. Nad korunou je

buď zlatá válečná trofej (z malého brnění, jež má na levé straně prsou malý, bíle smaltovaný křížek, z kolčího helmu, korunovaného, zdobeného péry, obdaného halapartnami, sklánějícími se oboustranně navenek) nebo zlatá páska s dvoucípými konci, oboustranně ven rozevlatými. Tato trofej je zároveň sponou, jíž se provléká řádová stužka; obdobně se provléká stužka zlatým prstenem, jenž drží pásku. V středu trofeje nebo pásky je umístěn řádový znak: červeně smaltovaný zlatý heraldický štít, kterým prochází bílý břevnový kříž (t. zv. „jerusalemská distinkce“).

Popsané obě formy úplného odznaku jsou předsáány pro rytířské stupně takto: velkokřížníci či bailivové, komthuři, rytíři se slavnými sliby, rytíři podle práva a rytíři čestní nosí nad korunou trofej, rytíři z milosti velmistra, řádová hierarchie, donáti I. třídy a čestné dámy nosí nad korunou pásku; donáti II. třídy nosí pouze korunovaný řádový kříž. Mezi stupni rytířstva je ještě více jemných rozdílů v předpisech řádové dekorace; zde postačí uvést, že rytíři se slavnými sliby nosí na levé straně prsou ještě jeden osmihrotý kříž z plátna nebo z bíle smaltovaného zlata. Řádový kříž donátů má bíle smaltovaná jen dolní tři ramena, horní rameno zůstává zlaté. Donáti podle práva nosí vedle něho ještě na levé straně prsou bíle smaltovaný kříž.

tovaný spínací kříž, jemuž chybí horní ramo-
no. Řádové duchovenstvo nosí bílý lněný kříž
na levé straně prsou na svém kněžském oděvu.
Z něho je oprávněn míti zvláštní znak jen
infulovaný převor: na štítu červené barvy stří-
brný osmihrotý kříž, nad ním zlatou korunu
s infulí po pravé a berlou po levé straně.

Hlavní literatura johanitské heraldiky: Cte M. de Pier-
redon, *Insignes et uniformes de l'ordre souverain des
hospitaliers de St. Jean de Jérusalem*. Paris 1927. Baron de
Montegnac, *L'ordonance des Chevaliers Hospitaliers de
Saint Jean de Jérusalem. Description de l'uniforme et
des insignes de chaque grade*. Paris 1893; Moratz v *Revue
des Questions Héraldiques* IV., 1901—1902, s. 43; články
v *Rivista del Collegio Araldico* I. 1903, 1907, 1910, 1914;
Deutscher Herold 1884, No. 6., s. 85; Fr. Heyer v. Rosen-
feld, *Die Orden u. Ehrenzeichen der österr. u. ung. Mon-
archie*, 1888, s. 29—32 a tab.; A. Rybička, *O erbích, pečes-
tech a znacích stavu kněžského v Čechách*, 1862. s. 10;

díla G. Schlumbergera, Ed. Enr. Furse a M. Langiera o řádových mincích a pečetech poskytují hojný materiál dokladový. Pro první orientaci v literatuře o řádu vůbec poslouží můj článek v Doplňcích Ottova Slovníku naučného díl III. 1. (1934), s. 229.

POŽEHNÁNÍ KORUNY Z ČESKÉHO ŘÁDU KORUNOVAČNÍHO

DEUS TUORUM CORONA FIDELIUM, QUI IN
CAPITIBUS EORUM PONIS CORONAM DE LA-
PIDE PRECIOSO, BENEDIC ET SANCTIFICA
CORONAM ISTAM, QUATENUS, SICUT IPSA
DIVERSIS PRECIOSISQUE LAPIDIBUS ADOR-
NATUR, SIC FAMULUS TUUS GESTATOR IPSIUS
MULTIPLICI PRECIOSARUM VIRTUTUM MU-
NERE, TUA LARGIENTE GRACIA, REPLEATUR.

ZNAKY ČTYŘ OPATSTVÍ ŘÁDU PRAEMONSTRÁTSKÉHO V ZEMÍCH ČESKÝCH

Břetislav Štorm

6. června 1134 zemřel svatý Norbert, zakladatel řádu Praemonstrátského, nejprve kanovník v Xanten, pak apoštolský misionář v Belgii a ve Francii, na konec arcibiskup magdeburský a kancléř císaře Lothara Druhého.

V zemích českých připomínají se tyto prae-
monstrátské kláštery:

STRAHOV, opatství založené 1140.

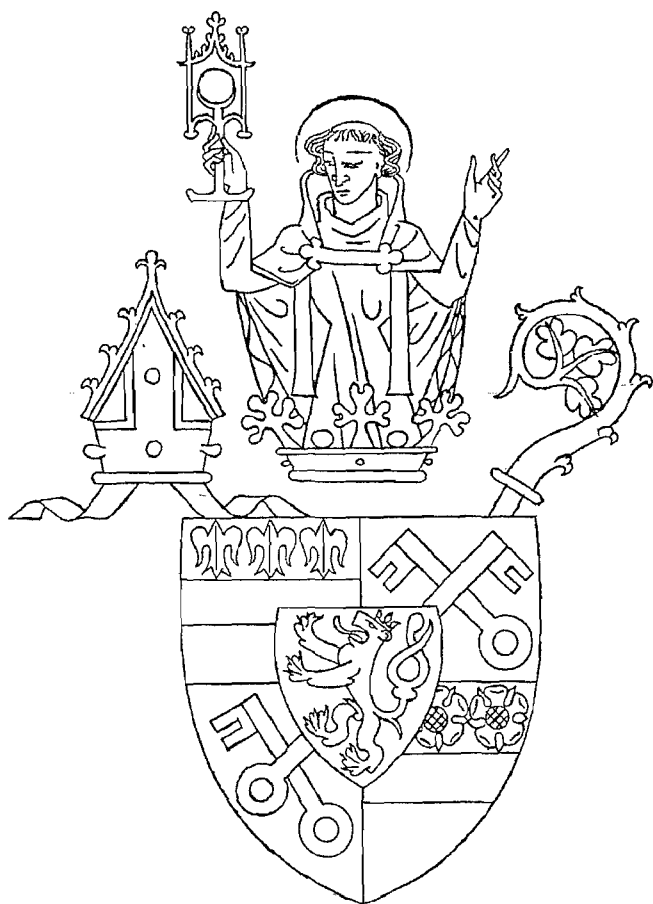
DOKSANY, klášter panenský, založen 1141, vy-
zdvížen císařem Josefem II. 1782.

LITOMÝŠL, opatství založeno 1145, na biskupství
povýšeno 1343, zaniklo v nejistém čase, asi 1525.

ŽELIV, opatství založené 1149.

LOUŇOVICE, klášter panenský, založen 1149, vy-
vrácen Husity 1420.

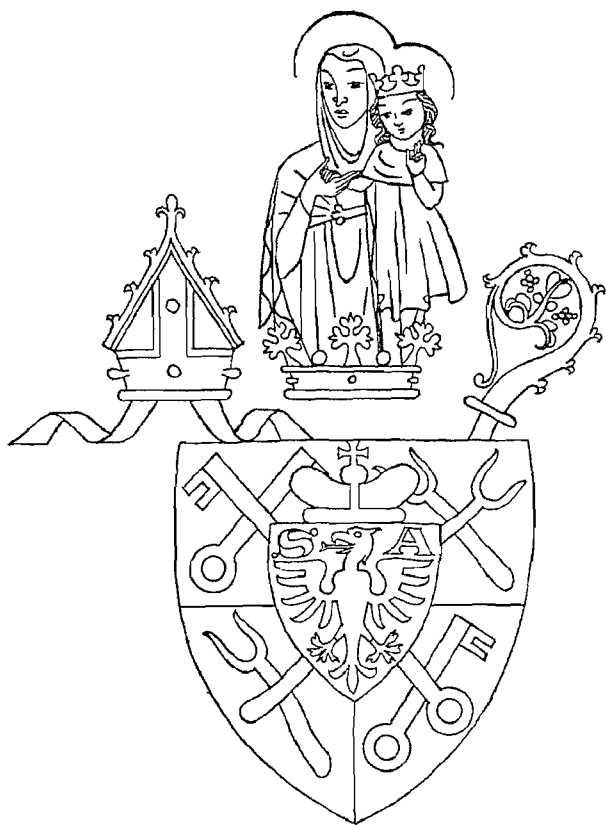
HRADIŠŤ u Olomouce, opatství založené 1151

vyzdviženo císařem Josefem II. 1784.

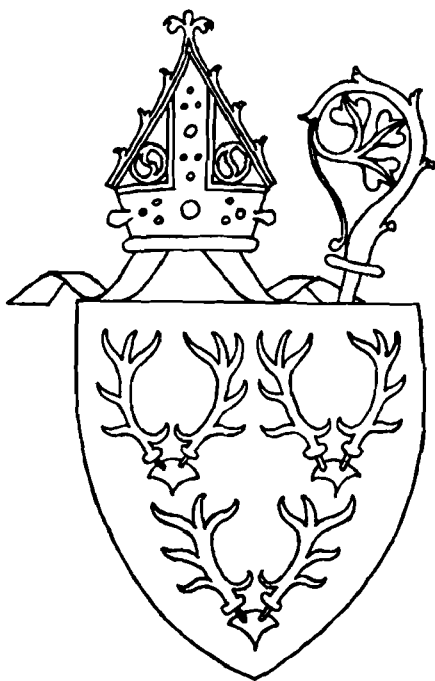
KOUNICE, klášter panenský, založen 1181, zanikl v nejistém čase, asi 1526.

MILEVSKO, opatství založené 1187, zaniklo 1575.

Přeměněno v převorství 1683, vyzdviženo císařem Josefem II. 1785.

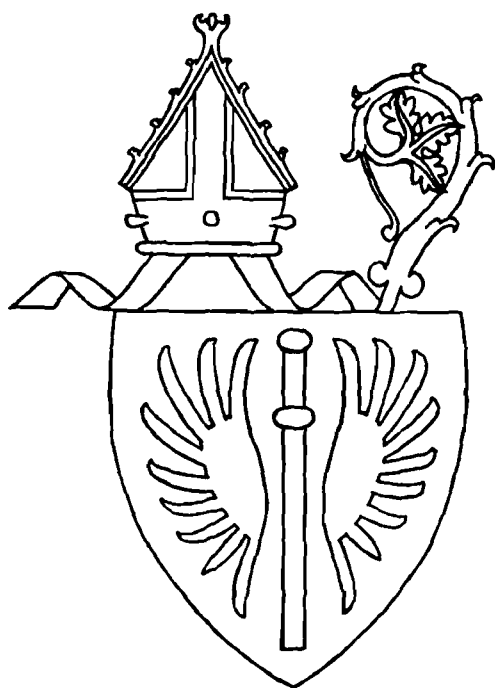
Louky, opatství na Moravě, založeno 1190, vyzdviženo císařem Josefem II. 1784.

TEPLÁ, opatství založené 1195.

CHOTĚŠOV, klášter panenský, založen 1196, vy-
zdvížen císařem Josefem II. 1782.

ZÁBRDOVICE, opatství založené 1200, vyzdvíže-
no císařem Josefem II. 1784.

NOVÁ ŘÍŠE, nejprve klášter panenský, založen 1211, na opatství přeměněn 1641. Zádavy věků až do slavnosti osmistyletého výročí smrti zakladatele řádu přetrvala čtyři opatství: Strahov, Želiv, Teplá a Nová Říše.

Znak opatství královské kanonie praemonstrátů strahovských

V prvním černém poli čtvrceného štítu leží zlaté břevno, nad ním tři zlaté lilie. V druhém a třetím modrém poli jsou dva zlaté klíče. Ve čtvrtém poli černém opět zlaté břevno a nad ním tři stříbrné růže. Na červeném štítě srdečnícím spatřuje se stříbrný dvouocasý lev (znak český). Nad štítem uprostřed z koruny královské jako klenot vyrůstá svatý Norbert s monstrancí, napravo spočívá infule a nalevo vyniká berla opatská.

Zlaté lilie a klíče jsou ze znaku prvotního kláštera praemonstrátského ve Francii, stříbrné růže ze znaku kláštera steinfeldského, odkud byli první kanovníci sv. Norberta do Prahy povoláni (1140). Zlaté břevno ze znaku arcibiskupství pražského připomíná ctihodného opata strahovského Jana X. Lohela, který od r. 1612 do r. 1622 seděl na stolci sv. Vojtěcha.

Znak opatství kanonie praemonstrátů želivských

V prvním a čtvrtém modrém poli čtvrceného štítu spočívají dva zlaté klíče, v druhém a třetím

tím poli červeném dvě stříbrné vidlice aneb podávky. Na stříbrném štítě srdečním spatřuje se černá orlice, napravo písmeno S, nalevo A. Střední štít je ozdoben knížecí korunou. Nad štítem uprostřed z koruny královské vyrůstá Panna Maria s Ježíškem, napravo spočívá mitra a nalevo berla opatská.

Zlaté klíče jsou původním erbem želivským (opatství v Prémontré), stříbrné vidlice jsou ze znaku českého pána Jaroslava Kryštofa z Leskovce, který je odkázal klášteru, jsa poslední svého rodu (1668). Písmena nad křídly české orlice připomínají zakladatele kláštera, knížete Soběslava a kněžnu Adlétu (1139).

Znak opatství kanonie praemonstrátů tepelských

Na zlatém štítě tři červené parohy. Nad štítem spočívá napravo infule, nalevo vyniká berla opatská. Červené parohy byly pravděpodobně korouhevním znamením českého pána, blahoslaveného Hroznaty, zakladatele kláštera. Objevují se také ve znaku města Teplé a na erbích rodu Hroznatovců, kteří odvozovali svůj původ od blahoslaveného Hroznaty. (Hroznata, rytíř třetí výpravy křížové, vstoupil do svého

kláštera jako bratr, zajat a utrápen zemřel ve
vezení roku 1217.)

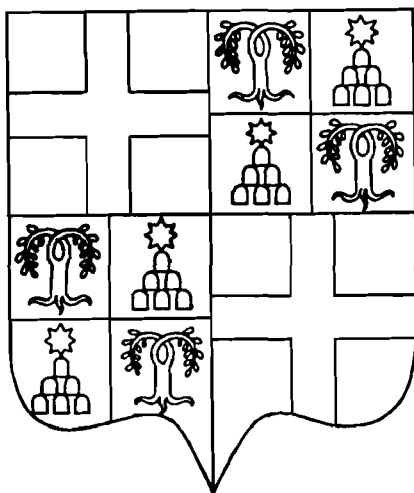
Znak opatství kanonie praemonstrátů novoříšských

V modrém štítě uprostřed stříbrná hůl maršálská, po stranách dvě stříbrná křídla. Nad štítem spočívá napravo infule, nalevo berla opatská. Maršálská hůl byla vzata do znaku opatství na památku vojevůdce Markvarta z Hrádku (1211), stříbrná křídla jsou pravděpodobně vzata ze znaku téhož rodu.

Z HISTORIE JERUSALEMSKÉ:

... A znovu se podívav, poznal znak biskupa pnyského. Tu nemaje už stání, Korbagath sám dí: „Hle, Frankové přicházejí, nyní buď utec, nebo dobře bojuj, neboť vidím jak se blíží znak velikého Papeže. A strachuj se dnes porážky od těch, o kterých jsi myslel, že nadobro potře ni budou“.

ZNAK PANUJÍCÍHO VELMISTRA
ŘÁDU MALTSKÝCH RYTÍŘŮ
KNÍŽETE LUDOVICA CHIGI DELLA
ROVERE, ALBANI

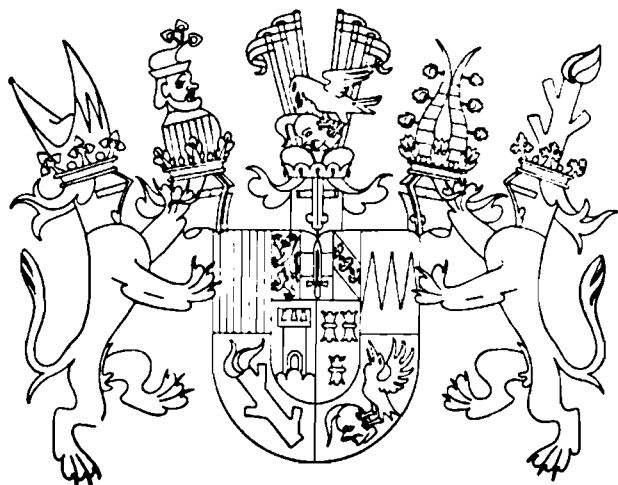
Od 14. do 20. března 1934 konal se v Římě sjezd Maltského rytířského řádu. Za české velkopřevor, ství v čele s velkopřevorem Frà Karlem z Lud, wigstorffu zúčastnili se sjezdu dva poslední z vy, mřající větve kaplanů obediencie Frà Horký a Frà Foch.

V prvním a čtvrtém červeném poli čtvrceného štítu stříbrný heroltský kříž. Druhé a třetí pole je rozčtvrceno ještě jednou. V první a čtvrté modré čtvrtce obou těchto polí spatřuje se oliva, na druhém a třetím červeném šest stříbrných jazyků a nad nimi stříbrná osmihrotá hvězda. Jazyky jsou z původního znaku knížat Chigi, před r. 1510. Aliance z r. 1735. Tento štít klade se na stříbrný osmihrotý kříž ověšený růžencem. Na kříži spočívá koruna na znamení suverenity.

ZNAK SCHWARZENBERGŮ ORLICKÝCH

30. června 1934 oženil se Karel Schwarzenberg s kněžnou Antonií z Fürstenbergu.

- . Znak Schwarzenbergů Orlických je složen ze středního štítu, štítu velkého a vsunutého pole z císařského obdarování za vítězství u Lipska. První pole je sedmkrát modře stříbrně polcené (svob. páni ze Seinsheimu), v druhém stříbrném spatřují se tři červené špičky (hrabství Sulzské), ve třetím stříbrném černá hořící ostrev (svob. páni z Brandisu), ve čtvrtém zlatém havran sedící na utaté hlavě Turka. V pravé, červené polovině srdečného štítu stojí na černém troj-

vrší stříbrná věž (Schwarzenberg), v levé polovině modré leží tři zlaté snopy (lantkrabství Klegavské).

Vsunuté pole je dvakrát štěpené. V první zlaté části je červený lev, v druhé červené, za stříbrným mečem stříbrné břevno, ve třetí zlaté kosmý červený pruh se třemi stříbrnými orly. Pět klenotů spočívá na přílbách, z nichž dvě nesou zlatí lvi, jako strážcové, tři zbývající spočívají na štítu.

První klenot je stříbrná infule se třemi červenými špicemi, druhý jest mužík s kabátkem sedmkrát modře stříbrně polceným v čepici s modrým dýnkem a bílou střechou, na kterém

jsou vetknuta tři paví péra, třetí klenot na knížecí koruně představuje havrana s uřatou hlavou Turka, vzadu se šesti černožlatými praporky, čtvrtý klenot jsou sloní trouby sedmkrát modře stříbrně dělené, posázené pavími pery, pátý klenot jest černá hořící ostrev.

ZNAK VALDŠTEJNSKÝ

25. února 1634 zavražděn byl v Chebu Albrecht Václav Eusebius z Valdštejna, vévoda fridlaňský, meklenburský a zaháňský.

Ve čtvrceném štítě valdštejnském spatřuje se v prvním a čtvrtém modrém poli zlatý, korunovaný lev, v druhém a třetím poli zlatém modrý, korunovaný lev.

Na přílbě jako klenot upevněna jsou křídla, zevně modrá, uvnitř zlatá. Pokrývky modré zlaté.

Prvotní znak valdštejnský nesl jen zlatého lva v modrém poli. Rozhojnění čtvrcením je ze 16. století. (1525, náhrobek Zdeňka z Valdštejna).

Císař Ferdinand II. udělil vévodovi ještě několik honosných figur a něco si podle svých říšských titulů přidal vévoda sám.

Po jeho smrti však zůstali ve valdštejnském znaku jen zlatí a modří lvi.

BOHUSLAV KOLOWRAT KRAKOVSKÝ, LIBŠTEJNSKÝ

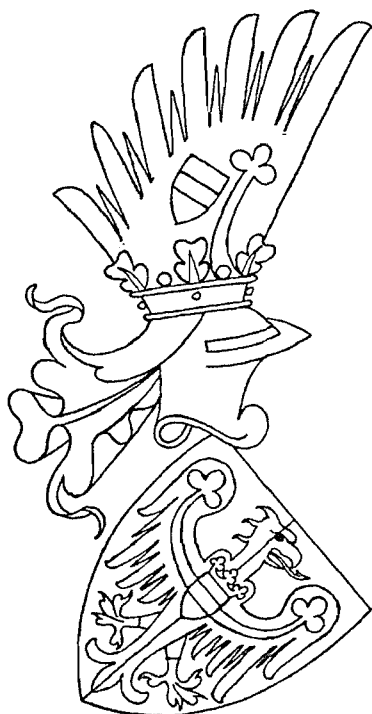
Narodil se 11. října 1876 v Rychnově nad Kněžnou. Komoří a děd. člen rakousko-uherské panské sněmovny, rytíř papežského řádu sv. Sylvestra, čestný rytíř řádu Malských rytířů, majorátní pán v Rychnově nad Kněžnou se sídlem v Černíkovicích, zemřel v Praze 26. srpna 1934.

Ve znaku Kolowratů Libštejnských (jejichž jméno zemřelý pán nesl) spatřuje se v modrém poli polcená orlice, vpravo stříbrná, vlevo červená, se zlatým obroučkem přes prsa. Srdeční štítek červený nese stříbrné břevno. Na štítku spočívá koruna.

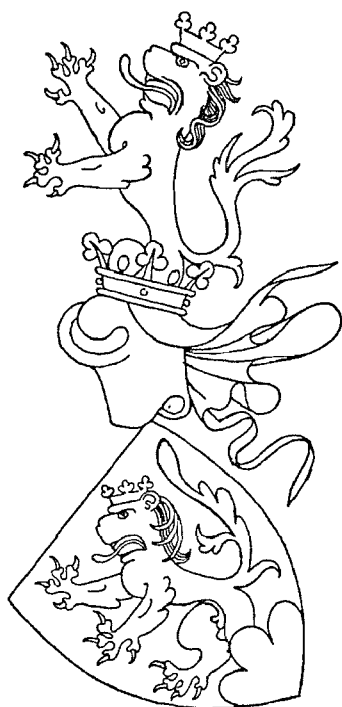
Z přílbicní koruny jako klenot vyrůstají červená (uvnitř stříbrná) křídla, ozdobená zlatým půlobroučkem a štítkem srdečním.

ORLICE

Nejznamenitější ratolestí tohoto kmene byli páni z *Kolovrat* posud žijící. Erb jejich byla orlice v pravo stříbrná, v levo červená se zlatou pružinou a zlatou korunkou na hrdle na modrém štítě, a klenoty dvě složená křídla, přední červené, zadní stříbrné, ale korunka na starších

pečetích se nespatřuje (snad nejsou zřetelně vyryta). Na starých vyobrazeních (ku př. v rukopise Roudnickém) má orlice jejich také pysk a pazoury zlaté. Erb ten měly všechny větve, tedy Libštejnští, Krakovští, Kornhauzští, Bezdružičtí, Novohradští, Maštovští, Žehrovští a Černomičtí z Kolovrat. O stáří koruny svědčí majestát (1497, 17. Juni) daný Buštěhradu na

erb, totiž „s vorlem polovicí červeným a polovicí bílým, majícím na hrdle korunu zlatú” (Arch. býv. v Toskán. domě).

Od tohoto prvotního erbu odchýlily se tři větve. Císař Ferdinand II. polepšil (1624, 5. April) erb Zdenka Lva *Libšteinského* z Kolovrat tak, aby na své orlici v pravo červené a v levo stříbrné měl pod korunou štítek rodu Rakouského

(stříbrný pruh na červeném). Znamení toho užívala hrabčí větev Libšteinských až do svého vymření. *Aug. Sedláček, Českomoravská heraldika II. (1925), str. 20–21.*

Podle Konráda Grünenberga (1483) spočívala prvotní orlice kolowratská na polceném štítě. V pravé polovině stříbrná v modrém poli, v levé červená v poli stříbrném.

Orlice má zlatou zbroj, obrouček a korunu na hlavě. Tento způsob je heraldicky správnější (barva na kov, kov na barvu).

ROD ŽEROTÍNSKÝ VYMŘEL

Dne 26. prosince 1934 zemřel Karel Emanuel Žerotín, poslední starobylého rodu pánů ze Žerotína.

Ve znaku pánů ze Žerotína spatřuje se v červeném poli černý korunovaný lev, rostoucí ze stříbrného trojvrší. Na přilbici vyrůstá černý korunovaný lev. Pokrývky červeně černé. (Kniha moravského stavu panského z r. 1660; popis podle údajů prof. Dra Františka Hrubého.)

Vojtěch rytíř Král (Heraldika, 1900, str. 324) hlásí jiné barvy: štít je stříbrný, lev červený, trojvrší zelené. Pokrývky stříbrné červené.

Na obálce knihy Dr. Hrubého, Ladislav Velen z Žerotína je nakreslen v červeném štítě černý lev vyrůstající ze zlatého trojvrší.

POZNÁMKY

1935

Tato Erbovní knížka vydává se po promarněných letech nedávné minulosti po prvé na rok 1935. Starobylost a vznešenost těžko se snáší s dobytelským pokrokem a obecnou průměrností. Ačkoliv se zdá, že příjemná a živná rovina vůbec nemá konce, tajuplné výšiny nepohnutě strmí nad údolím. Nezapírejme věci zahalené dálkou výsostí, ve kterých kotví řád světa.

Z heraldiky stala se sice pomocná věda, ale po pitvách a zkoumání nepodařilo se zavřít ji do musejní skříně vedle hole Františka Palackého. Přílby, koruny, meče a štíty pokrývají se prachem, obětovány studiu a čumilům, rozežírá je zemní vlhkost starých válečných polí středověku a zkažený vzduch zasutých sklepení.

Ale tyto tělesné věci, povýšeny do svrchovaného řádu heraldiky, budou až do konce znamenými osmi rytířských ctností. Až jednoho dne osm rytířských ctností ustoupí a nebude k potřebě, přílby všech znaků země spadnou s potupených štítů na velikou hromadu železné kostnice, bude konec světa.

MINULOST

Nenávist k minulosti dává růsti jen zběsilé na-
ději v nejtemnější budoucnost, ale protože oslep-
lým zrcadlem přítomnosti minulost se více ne-
odrážší, duše, pohlcená ve výpočtech rozkoší dává
tělu svrchovanou svobodu bojovat o holý život.
Sláva, krása a čest staly se kolozubými příšera-
mi, které jsou kdykoliv ochotny nosit návěštní
cedule, bubnovat na poplach a vykřikovat
nejvznešenější hesla hlasem oplzlým.

Jak se má proti takovému mámení bránit svo-
bodný občan, který zavřel a proklel minulost
za sebou a umírá strachem z budoucnosti?
Kolozubé panny ho požírají jako dravci zablou-
dilého beránka a na ruby obráceným hermelí-
nem si utírají ctnostná ústa.

Oběti akciové společnosti užitkových ctností se
množí, vyrábí se sláva, krása a čest na míru a
na sklad a zatím rovný meč, jediný a odvěký
nástroj cti, krásy a slávy, reziví pod všelijakými
hanbami, aby bylo navždy zapomenuto, že
ctnosti měly svá privilegia a svobody.

OSOBNÍ ZNAKY

Odedávna užívali nešlechtici osobních znamení.
Tato znamení byla nejprve kreslena ve štítu
prostém, později byla přidána přílba, pokrýv-

ky, koruna i klenot, takže znamení nešlechtice přijaté a znak šlechtický udělený ve stejném období sedmnáctého nebo osmnáctého století kresbou a zevnějšími tvary se od sebe téměř neliší. Rozdíl byl jen v tom, že šlechtic se rodil se znakem, nešlechtic znaku jen užíval. Osobní znaky vyznačují se někdy jen svévolí a náhlostí ve volbě heraldických figur.

Směrnic, které zakazovaly používat otevřených přílbic turnajských a korun v osobních znacích, nebylo dbáno.

Osobní znaky doposud volí si biskupové, kteří nemají znaku rodového. Takový znak liší se však podstatně od zvoleného a užívaného erbu laiků tím, že biskupové mají ve svém znaku všechny atributy, laik vedle prostého štítu se znamením může užívat jen štítu s přílbou a pokrývkami, jako připojovacího článku může užívat koruny nebo vínku, nikdy však klenotu. Klenot je podstatná část znaku šlechtického, který svou historickou formou je sám v sobě uzavřen, nemůže být ani polepšen nebo rozmnožen ani nikomu propůjčen, zůstává ve své dokumentární formě tak, jak byl sestaven na posled do roku 1918. (Proto se také udržují a zachovávají všechna polepšení (nebo změny) znaků, udělená českými králi až do počátku devatenáctého století i taková, která byla dovolena nebo nařízena rakouskými císaři.)

ZNAK MĚSTA BRNA

Nový znak města Brna už při pouhém pohledu na kresbu prozrazuje, že navrhovateli šlo o stanovení všech detailů pro věčné časy. Takový znak je však sklerotický, schopný toliko mechanického rozmnožování, nezajímavý pro uměleckou tvorbu heraldickou. S tohoto hlediska může být nebezpečné i umělecké pojetí prvotního znaku, které, jestliže není zdařilé, může býti z úřední moci vnucováno.

Leč znak sám nemá v podstatě nic společného s výtvarným řešením. Znak zůstává bez proměny, řešení mohou být různá.

Při kresbě znaků nutno dobře rozeznávat mezi podstatným a nepodstatným. Podstatné jest určit figury a barvy, nedůležité je na příklad přimínat, že přílba má býti kolčí.

Při posuzování znaku není tak důležité stanovisko historické nebo umělecké, jako zřetel toliko heraldický, který je složce historické i umělecké nadřaděn.

V synthetickém pohledu heraldiky lze vytknouti na novém znaku města Brna některé omyly. Celý znak na první pohled rozpadá se ve dvě části: na starý štít z městského znaku a přídávky moderní. Nepodstatnou přízdobou jsou strážcové štítu (rytíři), ale podstatnou součástí znaku je klenot na přílbě (moravská a slezská

orlice), který je zatlačen. Není také důvodu, proč by měly figury stát na ratolestech lipových; to je předsudek heraldiky velmi pozdní. V heraldice nepanují zákony gravitace.

Štít byl podle srovnání s historickými ukázkami beze změny pojat do nového znaku. Domnívám se však, že se tak stalo jen z opatrnosti, ježto je těžko určit, jde-li o břevna nebo o dělení. Spíše je to kombinace obojího a doporučovalo by se z pramenů určit tuto záhadnou figuru. K odůvodnění přílby nad štítem městského znaku nestačí odvolat se prostě na to, že znak se skládá ze štítu, přílby a klenoty. To platí obecně jen tehdy, jestliže majitelem erbu je osoba nebo rod, s výjimkou heraldiky církevní. Přílba ve znaku městském objevuje se jen sporadicky; v Čechách podle Vojtěcha ryt. Krále z 576 znaků měst jen 31 mělo nad štítem přílbu. Není-li v historickém materiálu nikde dokladů, patří přílba do brněnského znaku jen podle heraldických výjimek. Pokrývky jsou ve znaku nakresleny a popsány jako akanty. Tvar akantu se vyskytuje sice v údobí pozdní gotiky, ale nikde není předepsán; zato by bylo dobře, kdyby barvy pokrývek odpovídaly barvám na štítu, t. j. stříbrné a červené, což není z reprodukce zřejmé. Způsob, jak mají být pokrývky položeny, nelze také řešit dříve, dokud nebude jisto, co ve starém znaku brněnském nutno po-

važovat za figuru a co za pole. Podle výkresu jsou pokrývky zevně červené a vespod stříbrné(!). Z toho vyplývá, že červené pásy jsou pole, stříbrné pak figury. V případě, že jde o dělení štítu a nikoliv o břevna, měly by být pokrývky v druhé polovině znaku inverzní. V textu mluví se o koruně české, ale na přílbě v reprodukci znaku spočívá obyčejná koruna o třech lipových listech. Koruna charakteristického tvaru (česká, uherská nebo římská) nemůže být zaměňována s korunou heraldickou. Proto, i když je koruna česká ve znaku brněnském historicky doložena, musí být umístěna jinak než na přílbě, kde je místo jen pro korunu ozdobnou nebo pro vínek.

Za klenot byly do znaku města Brna vzaty orlice moravská a slezská. Zde je vskutku největší slabina nového řešení. Klenot je totiž vždy pevně připojen k přílbě, vínek nebo koruna jen přidržuje pokrývky. Podle výkresu vznášejí se orlice ve vzduchu, lehce se dotýkající koruny drápy. Užívali se vázacího a přechodního článku (koruny), je třeba, aby orlice byla rostoucí (t. j. zobrazena jen do dvou třetin těla, jakoby rostoucí z přílby); zde je však kámen úrazu: orel dvojhlavý byl odstraněn a nahrazen dvojčitou orlicí.

Když už město Brno nemá ve znaku hradební motivy obvyklé u jiných měst, bylo by možné

i v rozsahu téma určeného archivářem Dr. Dřímalem upravit znak v souhlasu s kánonem heraldiky.

Doporučovalo by se vydat ustanovení o formě a užívání malého a velkého znaku. V malém znaku měl by být jen starý štít města Brna, ozdobený liliovou korunou bez obroučku. Velký znak byl by pak sestaven ze starého štítu, na kterém spočívá koruna česká, ze které vyrůstá orlice polcená v pravém poli stříbrná, červeně šachovaná, v levém poli černá se stříbrným obroučkem. Po stranách štítu strážcové v stříbrném brnění.

CO JEST PŘEŽITEK

Ve zmatené řeči vyznavačů obecného pokroku znamená slovo přežitek, že něco stále ještě žije na nedostupném pokraji života, ačkoliv to má být už dávno mrtvo. Přežitek však ku podivu neumírá, žije stále vedle života, přežívá generace, které věřily a ještě budou věřit, že se jednoho dne rozplyne v niveč. Přežitek nelze nikdy zabít ani odstranit. Jde jako stín po boku živých, neustále občerstvován nadávkami, nechce jít s očí a poněkud mizí jen úplným ožralcům. Zato však přežitek je věc opovržená a vystrčená na místo, kam vrhne chátra.

REGISTRA OSOBNÍCH ZNAKŮ

Od příštího roku budou uveřejňovány nové osobní znaky. O korekci návrhu, zařazení do Erbovní knížky a uveřejnění nutno požádati písemně redakci Erbovní knížky (adresa bude sdělena administrací Řádu).

KRESBY,

kteé byly jen pro tuto knížku připraveny, ne-
mají obvyklé označení barev. Předpokládá se,
že každý, kdo se zabývá heraldikou, je mocen
pera a štětce natolik, aby si podle popisů mohl
znaky ve vlastní knížce vykolorovat.

OBÁLKA

je upravena jako znak nejvyššího hofmistra
království českého, hraběte Kinského: v čer-
veném poli tři stříbrné vlčí zuby vycházející
z levého kraje štítu.

PATERO ZEMSKÝCH ZNAKŮ

podle středního titulu republiky vydal jako
svůj pátý soukromý tisk Josef Hrachovina,
knihtiskař v Praze roku 1934. Znaký do linolea
vyryl Břetislav Štorm.

ZNAMENÍ A ZNAKY NEŠLECHTICŮ

od Ph. Dr. Antonína Markuse a Josefa Pilnáčka.
Knížka vyšla nákladem Rodopisné společnosti
čsl. v Praze jako zvláštní otisk článku z časopisu
společnosti r. 1934.

Výklad vývoje nešlechtických znaků, s právní
obhajobou, s historickými i moderními ukázkami
erbů a erbovních znamení naznačuje, že
suchý zájem o heraldiku jako pomocnou vědu
ustupuje dnes po dlouhé době živé tvorbě he-
raldické. Právní výklad opírá se o zákonné usta-
novení z roku 1918 a ukazuje cestu k obnově
skrze znaky nešlechticů.

POZNAMENÁNÍ K REPRODUKČÍM

Znak český s klenotem (1934) *Strana* (21)

Malý znak republiky československé *Strana* 12

Český lev a orlice svatováclavská s náhrobku krále Přemysla Otakara II. v katedrále svato-
vítské (14. století) *Strana* 13

Český znak z Züricher Wappenrolle (počátek
14. století) *Strana* 15

Český znak ze znakové knihy C. Grünenberga
(1483) *Strana* 17

Barokní rytina z titulního listu knihy „Im Erb-
Königreich Böheim und Marggrafthum Mäh-
ren, von einem dem Publico geneigten Rechts-
gelehrten in Druck befördert (1720) *Strana* 19

Znak pánů z Rožmberka podle Pasionálu
Mistrů vyšebrodských *Strana* 21

Titulní list z knihy Joh. Adelphus: Historia
von Rhodis (Strassburg 1513) *Strana* 29

Kamenný znak v tympanonu Brány sv. Jana
na Rhodu (období 1320–1522) *Strana* 31

ERBOVNÍ KNÍŽKA

na rok 1935

Předmluva (9) — Karel Schwarzenberg: Český znak zemský a královský (11) — František Navrátil: Růže (21) — Bohumír Lifka: Znak Maltských rytířů, (rytířů sv. Jana Jerusalemského, Johnů) (28) — Břetislav Štorm: Znak čtyř opatství řádu praemonstrátského v zemích českých (35) — Znak panujícího velmistra řádu Maltských rytířů knížete Ludovica Chigi della Rovere-Albani (43) — Znak Schwarzenbergů Orlických (44) — Znak valdštejský (46) — Bohuslav Kolowrat Krakovský-Libštejský (47) — Rod Žerotínský vymřel (50) — Poznámky (51)

Tuto knížku vydal Řád v Praze v měsíci únoru 1935. Redigoval, upravil a nové znaky nakreslil Břetislav Štorm. Vytiskla Průmyslová tiskárna v Praze písmem Pastonchi Monotype. Bylo vydáno 300 výtisků na papíře dílovém a 30 na holandu Pannekoek, Z nich tato knížka má číslo 204

